

Тази неделя в [електронната библиотека](#) на [desebg.com](#) ви представям първия от двата тома документални сборници на Комисията по досиетата, посветени на „възродителния процес“. Той беше издаден в края на 2013 г., а официално беше представен в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в началото на тази година.

Той излиза под заглавието **"Държавна сигурност - смяната на имената - Възродителният процес 1945-1985"** и под №12 от поредицата "Из архивите на ДС" на Комисията. Документалното издание е първото, което е изготвено самостоятелно от експерти на дирекцията за изследване на архива на Комисията по досиетата, която доскоро използваше външни консултанти – историци и изследователи. Става въпрос за млади служители на независимия държавен орган, завършили история или архивистика. Самата дирекция, която беше създадена в началото на втория мандат на Комисията по досиетата, се ръководи от човек с опит – Татяна Кирякова, член на Комисията при първия ѝ мандат и един от съставителите на документалните сборници [„КГБ и ДС – връзки и зависимости 1950-1991“](#) (2009) и [„Международният тероризъм в досиетата на ДС“](#) (2011).

Самата идея за съставянето на сборник, посветен на „възродителния процес“ е на зам.-председателя на Комисията по досиетата Айруш Хаджи и на члена ѝ Борис Михайлов. Важно е да се отбележи, че самият г-н Хаджи е жертва на насилственото преименуване ([виж неговата изповед – тук](#)) през 1973 г. в Корница, където е роден, а заради съпротивата си е осъден.

Документите в архива на Държавна сигурност се оказват толкова обемни, че Комисията решава изданието за „възродителния процес“ да е двутомно, като том 1, който представям, обхваща периода 1945-1985 г. (следващата неделя ще бъде представен и том 2). Едно от достойнствата на двата документални сборници, което беше отбелязано и от [историка доц. Михаил Груев на премиерата](#), е, че съставителите от Комисията включват напълно нови и неизвестни до момента архивни материали, като по този начин избягват дублирането на документи, обект на други изследвания, публикувани преди това.

„Стремежът на съставителите на „Държавна сигурност – смяната на имената – Възродителният процес 1945-1985“ бе включените в сборника документи да не са публикувани в други издания досега“, е отбелязано във въведението на том 1. Опасенията на експертите от Комисията по досиетата, че повечето от събитията са добре известни и подробно изследвани, се оказват неоснователни. В проблем се оказва изключително големият по обем архивен материал по темата и неговото изследване и отсяване на най-важните документи.

В хартиеното издание, което представям са включени общо 101 документи. Боят им винаги е ограничен поради техническите изисквания към хартиеното тяло на подобен тип документални сборници. Читателите трябва да знаят, че както останалите сборници и този е фототипно издание, като качеството на всички включени 101 документи е отлично и позволява лесното им прочитане.

Веднага бързам да отбележа, че паралелно с хартиеното издание Комисията по досиетата пусна и разширено електронно издание на dvd, което е над 1400 страници и включва 232 документи. Този по-пълен, макар и електронен вариант, може да бъде намерен от сайта на Комисията по досиетата при добра интернет връзка и повече търпение при тегленето, тъй като става въпрос за наистина обемни файлове.

Най-ранният документ, включен в том 1 на сборника, е от декември 1945 г., а последният е от ноември 1985 г. Документите от този период разкриват дейността на Държавна сигурност при изпълнение на политиката на БКП за изкуствено побългаряване на мюсюлманското население в България. ДС е системата, чрез която комунистическата партия получава представа за резултатите от провежданите кампании за смяната на имената, а когато се налага и за наказателни операции, както е случаят в Корница през 1973 г. Също така следствието на ДС е това, което провежда разследванията срещу мюсюлмани, които са се противопоставили срещу потъпкването на основните им човешки права.

Въведението в сборника е своеобразен пътеводител на някои от по-важните документи, върху които съставителите от Комисията по досиетата са поставили акцент. Такива са документите, свързани със съпротивата от смяната на имената в село Рибново през 1964 г. и през 1973 г. в Корница. Към тях може да се прибавят документите на Шесто управление на ДС за борба с идеологическата диверсия от делото за оперативна разработка под кодовото име „ХАМЕЛЕОН“, водено срещу световния шампион по борба Наим Сюлейманов (преименуван на Наум Шаламанов) от 1987 г. след бягството му.

Освен анотация на всеки един от публикуваните документи на български и английски език, изданието съдържа и богат справочен апарат – списък на използваните архивни фондове, терминологичен речник, хроника на събитията и списък на съкращенията.

Темата прави двутомника един от най-търсените издания на Комисията по досиетата и ограничения тираж вече е изчерпан. За онези, които сега проявяват интерес към него, препоръчвам да потърсят хартиеното издание в библиотеките, а с разширеното електронно издание, както вече посочих, може да се снабдят чрез [сайта на Комисията](#)

.

„Държавна сигурност – смяната на имената – Възродителният процес 1945-1985“, т. 1, Комисия по досиетата, документален сборник, 2013 г., 583 страници.